

KINDLA ZSOLT

A kifogástalanélevitel-ellenőrzés és a méltatlansági eljárás lefolytatása, elhatárolása

A modern jogállamokban az állam alkalmazottai, a „köz szolgálói” iránt támasztott alapvető követelmény, hogy feladataik ellátása során pártatlanul, befolyástól mentesen, objektíven, a vonatkozó jogi szabályozókhoz maradéktalanul igazodva járjanak el. Mivel munkavégzésük során – közvetve vagy közvetlenül – magát az államhatalmat képviselik, eljárásuk egyúttal egyfajta mérceként szolgál arra vonatkozóan, hogy egy adott ország vezetése mennyire igazodik a jogállamiság követelményeihez. Nem elegendő ugyanis a jogi környezet, a jogi szabályozás megfelelése e követelményekhez: az államhatalom igazi arca a cselekedeteiben nyilvánul meg. Különösen markánsan jelenik meg mindez a fegyveres szervek tagjainak feladatellátása során, hiszen e testületek a fegyveres erőszak monopóliumát jelenítik meg egy adott országban. Vonatkozásukban még erőteljesebb az a társadalmi igény, hogy az eljárásuk jogszerű, szakszerű és pártatlan legyen. Továbbá, a jogvédő szervezetek és a média munkatársai élénk érdeklődéssel figyelik a fegyveres szervek tevékenységét, annak jogszerűségét. Mindezek miatt különösen fontos tehát, hogy a rendvédelmi szervek soraiban csak olyanok teljesíthessenek szolgálatot, akik maradéktalanul megfelelnek mind a jogi szabályozókban lefektetett előírásoknak, mind a társadalom által elvárt, a jogállamokban évtizedek alatt kikristályosodott etikai-erkölcsi normáknak. Az államhatalom hazánkban elsősorban egyrészt a kifogástalanélevitel-ellenőrzés, másrészt a méltatlansági eljárás életre hívásával kívánta mindezt megteremteni. A továbbiakban ennek a két, évek óta működő jogintézménynek a rövid bemutatására vállalkozom, a vonatkozó jogszabályi háttér és konkrét esettanulmányok ismertetése révén.

Kifogástalanélevitel-ellenőrzés

A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (a továbbiakban: régi Hszt.)¹ 2011. január 1-

¹ 1996. évi XLIII. törvény (hatálytalan).

jén vezette be a kifogástalanéletvitel-ellenőrzés jogintézményét. Az eljárás célja, hogy kiszűrje azokat, akik az előéletük, illetve az aktuális életvitelük alapján alkalmatlanok a hivatásos szolgálatra. A rendvédelmi szervek állományába ugyanis kizárólag büntetlen előéletű, magas erkölcsi követelményeknek megfelelő személyek kerülhetnek be, illetve teljesíthetnek szolgálatot.

Az ellenőrzés lefolytatására mind a már állományban lévők, mind a rendvédelmi szervekhez jelentkezők esetében sor kerülhet. Ennek során vizsgálni kell, hogy az illető megfelel-e annak az alapvető követelménynek, hogy szolgálatának ellátása során törvényesen és befolyástól mentesen járjon el.

Mint látható, a kifogástalanéletvitel-ellenőrzésnek két fajtáját különböztethetjük meg (lényege természetesen mindkettőnek azonos): egyrészt a már „aktív” hivatásos állományúak, másrészt a rendvédelmi oktatási intézménybe jelentkezők vagy a hivatásos állományba vételüket kérelmezők vonatkozásában elvégzett vizsgálatot. Lényeges különbség, hogy a 2013-ban bekövetkezett jogszabályi változások alapján a Nemzeti Védelmi Szolgálat csak a hivatásos állományba vagy a rendvédelmi oktatási intézménybe jelentkező esetében állapíthatja meg az életvitel kifogásolhatóságát, míg ugyanez a hivatásos állományban lévőkre vonatkozóan az állományilletékes parancsnok döntési jogkörébe tartozik.

(Természetesen a Nemzeti Védelmi Szolgálat által lefolytatott ellenőrzés adatai ilyenkor is döntő súllyal esnek latba.)

A rendvédelem, a köz szolgálata kiemelkedő alkalmazási követelményeket támaszt az e hivatást vállalók vonatkozásában. A szakmai előírások elméleti ismeretén és azok professzionális gyakorlati alkalmazásán túl szigorú erkölcsi normáknak, hivatásetikai alapelveknek is meg kell felelni. Alapvető társadalmi igény, hogy az állami szervek munkatársai feladataikat nagy kötelességtudattal, szakszerűen, jogszerűen és felelősséggel végezzék.

Az adott területre vonatkozó jogszabályi rendelkezések a pártatlan, előítéletektől és befolyástól mentes feladatellátás kívánalmaival kiegészülve szolgálnak zsinórmértékül a hivatásos és közzolgálati dolgozók munkavégzéséhez, illetve azon túl is irányt mutatnak a magánéleti viselkedési normák, követelmények terén.

A rendvédelmi feladatok ellátására tehát nemcsak jogszabályi előírások, hanem szigorú hivatásetikai elvárások is vonatkoznak. A kifogástalanéletvitel-ellenőrzés azt a célt szolgálja, hogy csak olyanok lehessenek a hivatásos állomány tagjai, akik e kívánalmaknak maradéktalanul megfelelnek; olyan eszköz ez, amely már a jelentkezés, a kiválasztás során lehetőséget ad arra, hogy valóban kiszűrhetők legyenek azok, akik nem teljesítik e követelményeket.

A normatív szabályozás a következő:

- A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.).
- A rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (a továbbiakban: új Hszt.).
- A rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalanéletvitel-ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról szóló 293/2010. (XII. 22.) kormányrendelet (a továbbiakban: kormányrendelet).
- A belügyminiszter felügyelete, irányítása alá tartozó egyes fegyveres szervezetekkel hivatásos szolgálati viszonyban állók szolgálati viszonyáról és a személyügyi igazgatás rendjéről szóló 64/2011. (XII. 30.) BM rendelet.
- A Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatójának vonatkozó belső végrehajtási utasítása.

A kifogástalan életvitel követelményeit a törvény egységesen, a hatálya alá tartozó minden hivatásos állományban szolgálatot teljesítőre kiterjesztette (így a rendvédelmi oktatási intézmény ösztöndíjas hallgatójára, tanulójára, de a hivatásos állományba jelentkezőre vagy ösztöndíjas jogviszonyt, tanulói jogviszonyt létesíteni szándékozó hallgatóra, tanulóra is). A hivatásos szolgálati viszony, valamint az ösztöndíjas és tanulói jogviszony létesítésének feltétele a jelentkező írásbeli hozzájárulása ahhoz, hogy személyes (és bünyügyi személyes) adatait az erre feljogosított szerv kezelje, valamint életvitelének kifogástalanságát ellenőrizze. Mindezen kívül – a hatályos szabályozásnak megfelelően – csatolnia kell a vele közös háztartásban élő közeli hozzátartozók ugyanerre vonatkozó beleegyező nyilatkozatát is.

Az új Hszt. a szolgálati viszony létesítésének feltételeit taxatívén felsorolja (önkéntes jelentkezés, tizennyolcadik életév betöltése, cselekvőképesség, állandó belföldi lakóhely, meghatározott iskolai végzettség, illetve szakképzettség, magyar állampolgárság, egészségi, pszichikai és fizikai alkalmaság), mindezekon túl, ezekkel egyenértékű követelményként határozza meg az életvitel kifogástalanságát, és a hozzájárulást annak szolgálati viszony létesítése előtti, vagy szolgálati viszony fennállása alatti ellenőrzéséhez.

A Nemzeti Védelmi Szolgálat a következő esetekben végez ellenőrzést:

- az állományilletékes parancsnok megkeresésére;
- a miniszter kinevezési, valamint munkáltatói jogkörébe tartozó hivatásos állományúak esetében az illetékes miniszter megkeresésére;
- az új Hszt. szerint más szervnél szolgálatot teljesítők esetén, ha a hivatásos szolgálati viszonytal kapcsolatos munkáltatói jogok nem a miniszter hatáskörébe tartoznak, a védett szerv vezetőjének megkeresésére;

- a rendvédelmi oktatási intézménybe jelentkező, valamint az ösztöndíjas hallgató és tanuló esetében az ösztöndíjas hallgatói, illetve tanulói szerződést kötő fegyveres szerv országos parancsnokának megkeresése alapján.

A jogszabály lehetőséget ad soron kívüli ellenőrzés kérelmezésére is; ebben az esetben a megkeresésnek tartalmaznia kell az ellenőrzésre okot adó információkat is.

A kifogástalanéletvitel-ellenőrzést a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója határozattal rendeli el, és azt az elrendeléstől számított harminc napon belül be kell fejezni. E határidőt az elrendelő indokolt esetben egy alkalommal, harminc nappal meghosszabbíthatja.

A kifogástalanéletvitel-ellenőrzés felfüggeszthető, ha a kifogástalan életvitel megállapítása bíróság vagy más hatóság hatáskörébe tartozó döntéstől függ. Az eljárás felfüggesztésének időtartama nem számít be az eljárás lefolytatására nyitva álló határidőbe.

A kormányrendelet felsorolja azokat az eseteket, amikor a kifogástalanéletvitel-ellenőrzést meg kell szüntetni. Ezek a következők:

- ha a jelentkező a hivatásos állományba vagy a rendvédelmi oktatási intézménybe jelentkezéstől eláll;
- ha a hivatásos állományba vagy a rendvédelmi oktatási intézménybe jelentkező hivatásos szolgálatra egészségi, pszichikai vagy fizikai okokból alkalmatlan;
- ha a hivatásos állomány tagjának szolgálati viszonya megszűnik;
- ha rendvédelmi oktatási intézmény ösztöndíjas hallgatójának vagy tanulójának ösztöndíjszerződése megszűnik, vagy a kifogástalanéletvitel-ellenőrzés kezdeményezésére jogosult a kérelmét visszavonta.

A kifogástalanéletvitel-ellenőrzésről az ellenőrzést végző összesítő jelentést készít. Ha ennek alapján kifogásolható életvitel nem állapítható meg, az eljárást egyszerűsített határozattal, ha kifogásolható életvitel megállapítására tesz javaslatot, indokolt határozattal fejezik be.

A kifogástalanéletvitel-ellenőrzés befejezéséről szóló határozatot a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója megküldi a kezdeményezőnek.

A hivatásos állomány tagját, a hivatásos állományba vagy rendvédelmi oktatási intézménybe jelentkezőt, az ösztöndíjas hallgatót, valamint a tanulót az ellenőrzés megkezdéséről, valamint befejezéséről nem kell tájékoztatni, az elvégzett vizsgálat eredményét azonban közölni kell vele.

Azt, hogy az életvitel kifogásolható:

- a hivatásos állomány tagja esetében az állományilletékes parancsnok;
- az ösztöndíjas hallgató, valamint tanuló esetében az ösztöndíjas hallgatói, illetve tanulói szerződést kötő fegyveres szerv országos parancsnoka;
- a hivatásos állományba vagy rendvédelmi oktatási intézménybe jelentkező esetében a Nemzeti Védelmi Szolgálat állapítja meg.

Ha az elvégzett vizsgálat azt állapítja meg, hogy a hivatásos állomány tagjának életvitele azért nem kifogástalan, mert az nem felel meg a szolgálat törvényes, befolyástól mentes ellátása követelményének, az állományilletékes parancsnok – a döntésének meghozatala előtt – köteles meghallgatni a hivatásos állomány tagját az életvitel kifogásolhatóságát megalapozó körülményekről. Az állományilletékes parancsnok az elvégzett vizsgálat megállapításai alapján – a meghallgatás eredményét és a fegyveres szerv szolgálati érdekeit is figyelembe véve – dönt arról, hogy a hivatásos állomány tagjának életvitele a hatályos törvény² alapján kifogásolható-e.

Ha az ellenőrzés megállapításai alapján az ösztöndíjas hallgató vagy a tanuló életvitele kifogásolható, az országos parancsnok az ösztöndíjszerződést – az érintett meghallgatása után – felbonthatja.

A kifogástalanéletvitel-ellenőrzést kezdeményező fegyveres szerv haladéktalanul tájékoztatja a Nemzeti Védelmi Szolgálatot arról, hogy a jelentkezővel létesült-e szolgálati, ösztöndíjas vagy tanulói jogviszony. Ha erre nem kerül sor, illetve az e jogviszonyok fennállása alatti ellenőrzés kifogásolható életvitelt nem állapít meg, a keletkezett iratokat, adatokat – a kifogástalanéletvitel-ellenőrzését elrendelő és befejező határozat kivételével – az ellenőrzés befejezésétől számított nyolc napon belül meg kell semmisíteni.

Ha az eljárás adatai alapján kifogásolható életvitel megállapítására kerül sor, a keletkezett iratok az ellenőrzés befejezését követő öt évig kezelhetők (kivéve, ha azokat a törvényben meghatározottak alapján meg kell semmisíteni).

Milyen gyakran ellenőrzik a kifogástalan életvitelt?

A hivatásos állományba jelentkező életvitelét az állományba vétel előtt, míg a rendvédelmi oktatási intézmény ösztöndíjas hallgatójának, valamint tanulójának életvitelét a hallgatói, tanulói jogviszony létesítése előtt ellenőrizni

---

² 2015. évi XLII. törvény.

kell, enélkül jogviszony létesítésére nincs lehetőség. A hivatásos állomány tagja és az ösztöndíjas hallgató, valamint tanuló életvitelét a miniszter által meghatározott gyakorisággal, de legfeljebb évente egy alkalommal lehet ellenőrizni a jogviszony fennállása alatt.

A törvény lehetőséget ad a kifogástalanéletvitel-ellenőrzés során kívüli elvégzésére is, ha a kezdeményezésre jogosult tudomására jutó adatokból alapos okkal lehet következtetni a kifogásolható életvitelre.

Az ellenőrzés gyakorisága kapcsán kell szót ejteni a rendőri korrupciós cselekmények megelőzésével és visszaszorításával kapcsolatos feladatokról szóló 20/2013. (V. 17.) ORFK utasításról, amely a rendőrség teljes állományát érintően fogalmaz meg feladatokat. Ha a közvetlen előjáró az ismert jövedelmi viszonyoktól eltérő, indokolatlan vagyongyarapodást észlel, a szolgálati út betartásával köteles jelentést tenni az állományilletékes parancsnoknak annak érdekében, hogy az szükség esetén kezdeményezze a Nemzeti Védelmi Szolgálatnál kifogástalanéletvitel-ellenőrzés vagy megbízhatósági vizsgálat lefolytatását.

Első eset

A megyei rendőr-főkapitányság vezetőjének megkeresésére a hivatásos állományban lévő kifogástalanéletvitel-ellenőrzésének során kívüli elrendelésére azért került sor, mert a tudomásukra jutó adatok szerint az illető anyagi helyzete az elmúlt években súlyosan megromlott, több pénzintézettől, természetes személytől vett fel hitelt, kölcsönt, amelyek esedékes törlesztőrészeit szándékosan nem fizette, ezért többen feljelentéstételt fontolgattak. Az életvitel ellenőrzés során beszerzett adatokból megállapítható volt, hogy az ellenőrzött egyik családtagja súlyos beteg, az ápolás miatt a házastársa a munkahelye feladására kényszerült. A lakóhelyüktől távoli intézményekben végzett speciális orvosi gyógykezelések, az utazások, az ott-tartózkodás, a gyógyszervásárlás költségei, valamint a család jövedelmének csökkenése olyan súlyos anyagi gondokat okozott, amely az ellenőrzöttet hitelek felvételére kényszerítette. A törlesztés alkalmanként problémát okozott, de azok átütemezése érdekében tárgyalásokat, megbeszéléseket kezdeményezett. Az ügyben érintettek meghallgatása alapján megállapítható volt, hogy ezek az egyeztetések eredményre vezettek, az ellenőrzött megállapodott a hitelezőivel. Ezek alapján a hivatásos állomány tagjának elrendelt kifogástalanéletvitel-ellenőrzését befejeztük, az állományilletékes parancsnokot pedig határozatban tájékoztattuk az elvégzett vizsgálat eredményéről.

Második eset

A megyei rendőr-főkapitányság vezetőjének megkeresésére egy kiemelt főnyomozó kifogástalanéletvitel-ellenőrzésére került sor, mivel a keletkezett adatok szerint nevezett bűnöző életvitelt folytató személyekkel tartott fenn bizalmas kapcsolatot. Az ellenőrzés során kétséget kizáróan megállapítható volt, hogy az illető a szolgálati feladatainak ellátásához szükséges kapcsolattartáson túlmenően, magánéletbeli ügyeit érintően tartott fenn bizalmas viszonyt a súlyos élet elleni és kábítószerrel összefüggő bűncselekmények elkövetésével gyanúsítható és ezek miatt előzetes letartóztatásba került polgári személlyel, illetve a megjelölt bűncselekmények elkövetésével szintén gyanúsítható családtagjaival. A kapcsolattartásukkal összefüggő és a kiemelt főnyomozó magánjellegű ügyeit is érintő eseteket, a polgári személy és társai által elkövetett bűncselekmények miatt a megyei rendőr-főkapitányság bűnügyi osztályán és az illetékes nyomozó ügyészségen folytatott büntetőeljárások során is vizsgálni kellett. A kiemelt főnyomozónak a letartóztatott, bűnöző életvitelt folytató személyhez és családtagjaihoz fűződő, azok ügyeivel összefüggésbe hozható kapcsolata közvetlen kollégái, vezetői és polgári személyek előtt is nyilvánvalóvá vált, ez erős ellenérzést, megbotránkozást, elutasítást váltott ki iránta. Magatartása gyengítette, aláásta az állampolgárok rendőrségbe vetett bizalmát. Az előbbiek alapján a polgári személyhez és családtagjaihoz fűződő kapcsolata kifogásolhatóvá tette életvitelét, így szolgálati viszonyát megszüntették. Az illető munkaügyi pert kezdeményezett a hatáskörrel és illetékességgel felruházott munkaügyi bíróságon. A bíróság ítéletében szintén kifogásolhatónak minősítette az életvitelét, amit az illetékes törvényszék jogerős ítéletében helybenhagyott.

Harmadik eset

A megyei rendőr-főkapitányság vezetőjének megkeresésére kifogástalanéletvitel-ellenőrzés elrendelésére került sor egy hivatással szemben. A vizsgálat megállapította, hogy nevezett és élettársa tulajdonosa egy gazdasági társaságnak, amely a lakóhelye közelében lévő településen presszót és élelmiszerboltot üzemeltet. A hivatásos az üzletben vásárló több polgári személynek rendszeresen hitelt nyújtott, amelynek törlesztésére jellemzően havi rendszerességgel került sor. Mivel néhányan a kölcsönt az anyagi helyzetük folyamatos romlása miatt nem tudták visszafizetni, így az ellenőrzött személy élettársa – az ő tudtával és beleegyezésével – az adósokat súlyos fenyegetéssel kísérelte meg a törlesztésre rábírn. Egy alkalommal ugyanilyen cél-

lal együtt keresték fel az egyik adóst annak lakásán. Megállapította a vizsgálat továbbá, hogy az üzletben rendszeresen, szolgálati időben, egyenruhában szolgálta ki a vevőket. Megjegyzendő, hogy a hivatásos ellen az ellenőrzés idején is, az előbbieken alapján büntetőeljárás folyt az illetékes nyomozó ügyészségen zsarolás büntette és más bűncselekmények megalapozott gyanúja miatt, illetve korábban az illetékes megyei bíróság katonai tanácsa szolgálatban kötelességszegés vétsége és más bűncselekmények miatt pénzbüntetésre ítélte. Az életvitel ellenőrzés folyamán beszerzett információk és a más nyomozó szervek által folytatott büntetőeljárások során megállapított előzményi adatok alapján a hivatásos személy vonatkozásában kifogásolható életvitel megállapítására került sor, és a szolgálati viszonyát megszüntették.

A kifogástalanéletvitel-ellenőrzés tehát összességében hatékony jogintézmény, mivel módszereivel egyértelműen ki lehetett szűrni a szolgálat törvényes és befolyástól mentes ellátásának meg nem felelő, hivatásos állományú rendvédelmi dolgozót.

Méltatlansági eljárás

A méltatlansági eljárás jogintézménye 2011. január 1-jéig létezett, majd felváltotta a kifogástalanéletvitel-ellenőrzés. A folyamatban lévő ellenőrzések nem szűntek meg, a 2011. január 1. után folyamatban lévő eljárásokra az addigi szabályt kellett alkalmazni, új méltatlansági eljárást azonban nem lehetett indítani.

A méltatlansági eljárás egy humánpolitikai jogintézmény volt. A kifogásolható életvitel megállapítása esetén szükségessé váló személyzeti intézkedések – a nem folyamatos jellegű cselekmények esetében – nem voltak megfelelően szabályozottak, ezért döntöttek a jogalkotók a méltatlansági eljárás jogintézményének visszaállításáról.

A visszaállításra azért volt szükség, mert a kifogástalanéletvitel-ellenőrzés egy hosszabb folyamatot vesz alapul (bár a Kúria egyik eseti döntésében nem zárta azt ki, hogy az eset összes körülményeit figyelembe véve, akár egy egyszeri magatartás is alapjául szolgáljon a kifogásolható életvitel megállapításának, ez azonban inkább kivételnek tekinthető), ellentétben a méltatlansági eljárással, amely egyedi esetet, egyszer megtörtént cselekményt vizsgál.

Az 1996. évi XLIII. tv. XII/A fejezete 2013 januárjától ismét szabályozta a hivatásos szolgálatra méltatlanná válást mint felmentési okot.

E szerint méltatlanná válik az, aki olyan cselekményt követ el, amely alkalmas arra, hogy súlyosan veszélyeztesse a fegyveres szerv működésébe vetett közbizalmat. (Megjegyzem, hogy amint az látható, a méltatlanságnak pontosan meghatározott definíciója van, míg a kifogástalan életvitel kapcsán ilyenrel nem találkoztunk.) Jogkövetkezményei hasonlóak a nem kifogástalan életvitel miatt megállapított alkalmatlanságéihoz, így például felmentési idő nélkül kell megszüntetni a szolgálati viszonyt.

A fegyelmi eljárás következtében, továbbá a méltatlanság és a kifogásolható életvitel miatti alkalmatlanság is a szolgálati jogviszony megszűnésével jár, a három jogintézmény ugyanakkor más-más okot értekel.

Az új Hszt. kimondja, hogy a hivatásos állomány tagjának szolgálati viszonyát felmentéssel meg kell szüntetni, ha a hivatásos szolgálatra méltatlanná vált, mert olyan cselekményt követett el, amely a fegyveres szerv működésébe vetett közbizalmat súlyosan veszélyezteti és emiatt nem várható el, hogy a fegyveres szerv fenntartsa a szolgálati viszonyát. A munkáltatói jogkört gyakorló előljáró a felmentést köteles megindokolni, ebből világosan ki kell tűnnie, hogy a felmentés indoka valós és okszerű.

A méltatlanná válást az állományilletékes parancsnok, tábornok esetében a miniszter állapíthatja meg. Tábornok esetében a méltatlansági eljárás megindításával egyidejűleg a miniszter értesíti a köztársasági elnököt.

A törvény szerint nincs helye méltatlansági eljárásnak a következő esetekben:

- ha a cselekményt korábbi méltatlansági eljárás során már elbírálták;
- a cselekmény elévült;
- a cselekmény fegyelemsértésnek minősül.

A cselekmény elévül, ha annak elkövetése óta három év, vagy a méltatlanság megállapítására jogosultnak a cselekményről történő tudomásszerzésétől számítót három hónap eltelt. E helyütt érdemes felhívni a figyelmet arra a tényre, miszerint a kifogástalanéletvitel-ellenőrzés során nem kerül vizsgálat alá az elévülés, lévén hogy a jogalkotó ezt a kérdést nem szabályozta. Ebből következően, a kifogásolható életvitel megállapítása esetén nem lehet sikerrel arra hivatkozni, hogy az annak alapjául szolgáló cselekmények már elévültek.

A méltatlansági eljárás során vizsgálatot kell tartani, amelynek részletes szabályait a belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos állományú tagjai fegyelmi szabályzatáról szóló 11/2006. (III. 14.) BM rendelet tartalmazza. Lefolytatására az állományilletékes parancsnok, tábornok esetében a miniszter vizsgálót bíz meg, aki a befejezéskor jelentést készít,

amelyben összefoglalja a megállapításait. Az elkészült jelentést öt napon belül megküldi az elrendelésre jogosultnak.

Az elrendelésre jogosult vezető a kézhezvételtől számított három munkanapon belül meghallgatást tűz ki, amelyen jelen lehet az eljárás alá vont személy és képviselője, valamint a vizsgáló. Az eljárás megszüntetéséről, illetve a méltatlanság megállapításáról az eljárásra jogosult vezető a meghallgatás után öt munkanapon belül határozattal dönt. A határozat tartalmazza a méltatlanná válás kérdésében hozott döntést, az azt megalapozó tényállást és a döntés indokait, valamint a jogorvoslati lehetőségeket.

A méltatlanság megállapításáról szóló parancs ellen jogorvoslati lehetőség van. Ha a jogorvoslat során a parancsban foglaltakat helybenhagyják, az eljárás alá vontnak lehetősége van a becsületbíróshoz, legvégső esetben a munkaügyi bírósághoz fordulni.

Amint az eddigiekből látszik, a kifogástalanéletvitel-ellenőrzés és a méltatlansági eljárás rokon jogintézmények ugyan, mégis számos különbséget mutatnak fel. Ezek a következők:

- a kifogástalanéletvitel-ellenőrzésre az állományba vétel előtt és a jogviszony fennállása alatt is sor kerülhet, míg a méltatlansági eljárás csak az állományban lévőre terjed ki;
- míg a kifogástalanéletvitel-ellenőrzést a Nemzeti Védelmi Szolgálat folytatja le, ennek idején környezetanulmány készül, az ellenőrzés végén pedig határozatot hoznak, a döntés azonban az állományilletékes parancsnoké, addig a méltatlansági eljárást a foglalkoztató szerv folytatja le, az állományilletékes parancsnok dönt;
- a méltatlansági eljárás definíciószerűen meghatározott, míg a kifogástalanéletvitel-ellenőrzés nem;
- méltatlansági eljárásnál hároméves, illetve három hónapos elévülési határidőket állapít meg a jogszabály, kifogástalanéletvitel-ellenőrzésnél azonban nincs elévülési idő;
- a kifogástalanéletvitel-ellenőrzés végrehajtására rendelkezésre álló határidő kétszer harminc nap, míg a méltatlansági eljárás határideje rövidebb;
- a méltatlansági eljárás részletes szabályait BM-rendelet határozza meg, a kifogástalanéletvitel-ellenőrzését kormányrendelet szabályozza.

Első ügy

A hivatásos állományban lévő személyt közúti ellenőrzés alá vonta egy rendőri egység. Az intézkedés során a hivatásos állományban lévő személlyel

szemben – alkoholos befolyásoltság ellenőrzése céljából – kézi légalkoholos berendezést alkalmaztak. A készülék alkoholos befolyásoltságot mutatott, e miatt előállításra, vezetői engedély bevonására és büntetőeljárás megindítására került sor. A lefolytatott méltatlansági eljárás során megállapítható volt, hogy az illető a hivatásos szolgálattal összeegyeztethetetlen magatartást tanúsított, amely súlyosan veszélyeztette a rendvédelmi szerv működésébe vetett közbizalmat. Az előbbieket alapján az állományilletékes parancsnok további hivatásos szolgálatra méltatlannak találta, és az illető szolgálati viszonyát megszüntette.

Második ügy

Az illető hivatásos szolgálati időn kívül, saját gépkocsijával közlekedve egy lakóhelye belterületén parkoló autónak ütközve anyagi kárral járó balesetet okozott. Ez után a helyszínt elhagyta, majd a balesetben való érintettségének leplezése érdekében a helyi rendőrkapitányságon megjelent az egyik barátjával, és a meghallgatásukkor olyan nyilatkozatot tettek, amely szerint a gépjárművet – tudta és beleegyezése nélkül – a barátja vitte el, és ő okozta a balesetet. A nyilatkozatuk alapján elrendelt büntetőeljárás során fény derült arra, hogy a hivatásos valótlan nyilatkozatot tett; őt a helyi járásbíróóság hamis vád büntette miatt jogerősen pénzbüntetésre ítélte. Az előbbieket miatt lefolytatott méltatlansági eljárás során minden kétséget kizáróan megállapítható volt, hogy a hivatásos a terhére rótt cselekményt elkövette. Magatartása széles körben ismertté vált, a hivatásos állomány tagjához és beosztásához nem méltó, a rendvédelmi szerv működésébe vetett közbizalmat súlyosan veszélyeztette. A cselekmény elkövetése után hosszú ideig tudatosan és szándékosan megtévesztő magatartást tanúsított, ezért a szolgálati viszonya fenntartására nem volt lehetőség.

Harmadik ügy

A hivatásos állományban lévő személyt közúti ellenőrzés alá vonta egy rendőri egység. Az intézkedés során kiderült, hogy a hivatásos által vezetett személygépkocsinak nem volt érvényes hatósági engedélye, jelzése, továbbá az illető nem tudta igazolni a jármű jogszerű használatát, birtoklását, és az intézkedők tudomására hozta rendőri mivoltát. A szabálysértések elkövetése miatt az intézkedők feljelentéssel éltek. A méltatlansági eljárás keretében az állományilletékes parancsnok a további hivatásos szolgálatra méltatlannak találta, és az ille-

tó szolgálati viszonyát megszüntette. Az érintett ez után a becsületbírósághoz fordult, a testület azonban az állományilletékes parancsnok döntésével egyetértve, helybenhagyta a szolgálati viszony felmentéssel történő megszüntetését.

Bár jelen tanulmánynak nem tárgya, a teljesség kedvéért: az új Hszt. 225–227. §-ában szabályozza a becsületbíróság működésének alapvető szabályait. E szerint a testület három, a Magyar Rendvédelmi Kar Elnöksége által kijelölt tagból áll. Összehívását a hivatásos állomány tagja kezdeményezheti három esetben, ezek közül számunkra a második lehetőség releváns: e szerint a becsületbíróság eljárását az kérheti, akinek szolgálati viszonyát méltatlanság miatt szüntették meg, és a felmentés ellen benyújtott panaszát elutasították, vagy a panasz lehetőségét a törvény kizárja. A becsületbíróság az irányadó tényállást nem bírálhatja felül, kizárólag arról dönt, hogy a szolgálati viszony megszüntetése jogkövetkezményként alkalmazandó-e, vagy azt a feltételek hiányában nem tartja indokoltnak.

Zárógondolat

A kifogástalanéletvitel-ellenőrzés és a méltatlansági eljárás jogintézménye a hivatásos állomány tagjának szolgálaton kívül tanúsított magatartását értékeli, eltérő szempontok alapján.

A kifogástalanéletvitel-ellenőrzés során a hivatásos állomány tagjának életvitele kerül górcső alá, vagyis a hivatásos állomány tagjának magánéletét érintő, folyamatosabb jellegű, a viselkedését összefüggéseiben is értékelő vizsgálat, amelynek alapvető célja az, hogy a szolgálat törvényes és befolyástól mentes ellátását szavatolja.

A méltatlanság megállapítása ezzel szemben (fő szabály szerint) egy alkalomhoz köthető, és nem az az alapja a felmentésnek, hogy az érintett nem tudja befolyásmentesen ellátni a hivatásos szolgálatot, hanem az, hogy valamely kirívó cselekményével súlyosan veszélyezteti a fegyveres szervbe vett közbizalmat, a hivatásos állomány megbecsülését.

Az előbbieken kifejtett indokok alapján mindkét jogintézmény lényeges és nélkülözhetetlen a már hivatásos állományban lévők, a tanulói vagy hallgatói jogviszonyban állók, illetve a jelentkezők vonatkozásában.